

Міністерство освіти і науки України
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Кафедра технологічної та професійної освіти

«До захисту допускаю»
завідувач кафедри технологічної
та професійної освіти
доктор педагогічних наук, професор
_____ Леонід ОРШАНСЬКИЙ

«_____» _____ 2025 р.

**МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ ТЕХНОЛОГІЇ
ГІЛЬЙОШУВАННЯ: ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ
ТА ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ**

Спеціальність: 014.10 «Середня освіта (Технології)»

Магістерська робота

на здобуття кваліфікації – *вчитель технологій, вчитель інформатики*

Автор роботи: Ялова Світлана Василівна

_____ *підпис*

Науковий керівник: доктор педагогічних наук,
професор Нищак Іван Дмитрович _____

підпис

Дрогобич, 2025

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Зав. кафедрою

(підпис)

24.10.2024 р.

(дата)

Завдання

на підготовку магістерської роботи

1. Тема: «Методика навчання школярів технології гільйошування: організаційні аспекти та практичні підходи».

2. Керівник – док. пед. наук, професор Нищак І.Д.

3. Студентка – Ялова Світлана Василівна.

4. Перелік питань, що підлягають висвітленню у кваліфікаційній роботі:

1. Дослідити роль мистецтва гільйошування у трудовому та естетичному вихованні школярів.

2. Навести загальні відомості про інструменти, пристрої та матеріали для гільйошування.

3. Розробити методичні рекомендації щодо засвоєння основних прийомів гільйошування.

4. Розкрити особливості навчання учнів мистецтву гільйошування у процесі гурткової роботи.

5. Розробити навчально-методичне забезпечення занять з гільйошування.

5. Список рекомендованої літератури:

1. Гула Л.П., Жоголь Л.Є. Прикрась свій дім : підручник. Київ : Техніка, 1990.

2. Кара-Васильєва Т.В., Чегусова З.А. Декоративне мистецтво України ХХ ст.: У пошуках «великого стилю». Київ: Либідь, 2005. 280 с.

3. Оршанський Л.В. Золота скриня. Українські художні ремесла: практ. посіб. / Л.В. Оршанський, Л.В. Савка, П.А. Зубрицький та ін. Чернівці: Вид. дім «Букрек», 2007. 176 с.

4. Шандалаєва Т.А. Гільйошування : зб. автор. програм твор. об'єднань позашк. навч. закл. Київ, 2013.

5. Сиротинко Г.О. Сучасний урок, інтерактивні методи навчання. Харків: Основа, 2003. 80 с.

6. Етапи підготовки роботи:

№	Назва етапу	Термін виконання	Термін звіту перед керівником, кафедрою
1.	Вивчення й аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури; визначення вихідних положень дослідження (об'єкт, предмет, методи); формування мети; постановка завдань.	до 03.12.2024 р.	17.12.2024 р.
2.	Підготовка 1-го розділу роботи	до 15.04.2025 р.	25.04.2025 р.
3.	Підготовка 2-го розділу роботи.	до 16.09.2025 р.	24.09.2025 р.
4.	Формування висновків. Оформлення роботи.	до 28.10.2025 р.	31.10.2025 р.
5.	Перевірка роботи на плагіат	до 14.11.2025 р.	21.11.2025 р.
6.	Попередній захист роботи і рецензування.	до 24.11.2025 р.	28.11.2025 р.

7. Дата видачі завдання – 24.10.2024 р.

8. Термін подачі роботи керівнику – 07.11.2025 р.

9. З вимогами до виконання роботи і завданням ознайомлений

(підпис студента)

10. Керівник _____.

ЗАХИСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Тема: «Методика навчання школярів технології гільйошування: організаційні аспекти та практичні підходи».

Оцінка за стобальною шкалою: _____

Оцінка за національною чотирибальною шкалою: _____

Коротка мотивація оцінки захисту:

дата

Голова ЕК _____
підпис

прізвище та ініціали

Секретар ЕК _____
підпис

прізвище та ініціали

АНОТАЦІЯ

Студентка – Ялова Світлана Василівна.

Тема роботи: «Методика навчання школярів технології гільйосування: організаційні аспекти та практичні підходи».

У роботі досліджено роль мистецтва гільйосування у трудовому та естетичному вихованні школярів. Наведено загальні відомості про інструменти та пристрої для гільйосування, а також вимоги до вибору та підготовки матеріалів.

Розроблено методичні рекомендації щодо засвоєння основних прийомів гільйосування; висвітлено особливості організації навчальних приміщень для занять з гільйосування. Розкрито особливості навчання учнів мистецтву гільйосування у процесі гурткової роботи; розроблено авторську навчальну програму гуртка гільйосування.

Запропоновано орієнтовний план-конспект гурткового заняття на тему: «Ознайомлення з технологією гільйосування. Формування базових прийомів роботи з інструментами та матеріалами». Розкрито особливості організації педагогічного контролю у процесі навчання учнів технології гільйосування.

ANNOTATION

Student – Svitlana Yalova.

The topic of the work: «Methodology for teaching students guilloche technology: organizational aspects and practical approaches».

The paper explores the role of the art of guilloche in the labor and aesthetic education of schoolchildren. General information about tools and devices for guilloche is provided, as well as requirements for the selection and preparation of materials.

Methodological recommendations for mastering the basic techniques of guilloche are developed; the features of organizing educational premises for guilloche classes are highlighted. The features of teaching students the art of guilloche in the process of group work are revealed; an author's curriculum for a guilloche class is developed.

An approximate outline plan for a class on the topic: «Introduction to guilloche technology. Formation of basic techniques for working with tools and materials» is proposed. The features of organizing pedagogical control in the process of teaching students the technology of guilloche are revealed.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ШКОЛЯРІВ З ТЕХНОЛОГІЄЮ ГІЛЬЙОШУВАННЯ	7
1.1. Роль мистецтва гільйошування у трудовому та естетичному вихованні школярів	7
1.2. Загальні відомості про технологію гільйошування	11
1.3. Інструменти і пристрої для гільйошування	13
1.4. Вибір та підготовка матеріалів для гільйошування	17
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ ТЕХНОЛОГІЇ ГІЛЬЙОШУВАННЯ	21
2.1. Методичні рекомендації щодо засвоєння основних прийомів гільйошування	21
2.2. Організація навчального приміщення та техніка безпеки при гільйошуванні	28
2.3. Особливості навчання учнів технології гільйошування у процесі гурткової роботи	30
2.4. Орієнтовний план-конспект гурткового заняття на тему: «Ознайомлення з технологією гільйошування. Формування базових приймів роботи з інструментами та матеріалами»	39
2.5. Організація педагогічного контролю у процесі навчання учнів технології гільйошування	45
ВИСНОВКИ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	54
ДОДАТКИ	57

ВСТУП

Актуальність дослідження.

Технологія гільйошування – це достатньо новий вид рукоділля, що полягає у вирізанні або витинанні складних візерунків на тканині або інших матеріалах. Гільйошування з'явилося у середині 80-х років XX століття і з цього часу набуло великої популярності [5]. Ця техніка активно використовується у професійному дизайні, в аматорських художніх практиках, у ювелірній промисловості та ін. Завдяки здатності створювати складні візерунки та текстури, гільйошування стало важливим інструментом для художників і дизайнерів, що прагнуть додати естетичну цінність своїм роботам.

Вивчення технік гільйошування на уроках технологій не лише сприяє формуванню художньо-творчих навичок учнів, а й позитивно впливає на розвиток дрібної моторики, просторового мислення, уваги, естетичного сприйняття дійсності. Крім того, гільйошування виступає важливим засобом збереження культурної спадщини та популяризації декоративно-ужиткового мистецтва серед учнів закладів загальної середньої освіти.

Потреба у розробці ефективної методики навчання школярів технології гільйошування зумовлюється актуальністю пошуків нових підходів до розвитку творчих здібностей учнів та створення належних умов для їх самовираження.

Зважаючи на вищезазначене, нами обрано тему магістерської роботи **«Методика навчання школярів технології гільйошування: організаційні аспекти та практичні підходи»**.

Мета роботи полягає у дослідженні теоретичних та організаційно-методичних аспектів навчання школярів технології гільйошування в умовах урочної та позаурочної (гурткової) навчальної діяльності.

Об'єктом дослідження виступає трудова підготовка школярів у закладах загальної середньої освіти.

Предмет дослідження – особливості організації занять та методика навчання учнів технології гільйошування.

Завдання роботи:

1. Дослідити роль мистецтва гільйошування у трудовому та естетичному вихованні школярів.
2. Навести загальні відомості про інструменти, пристрої та матеріали для гільйошування.
3. Розробити методичні рекомендації щодо засвоєння основних прийомів гільйошування.
4. Розкрити особливості навчання учнів мистецтву гільйошування у процесі гурткової роботи.
5. Розробити навчально-методичне забезпечення занять з гільйошування.

Теоретичне значення роботи: досліджено теоретичні та організаційно-методичні засади ознайомлення учнів з технологією гільйошування у закладах загальної середньої освіти.

Практичне значення роботи: розроблено авторську навчальну програму гуртка гільйошування.

Апробація результатів: виступ на IV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Народне мистецтво Бойківщини: історія та сучасність» з доповіддю на тему: «Організація та методика навчання школярів технології гільйошування» (Збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Народне мистецтво Бойківщини: історія та сучасність». Дрогобич – Нагуєвичі, 2025. С. 118–121.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ШКОЛЯРІВ З ТЕХНОЛОГІЄЮ ГІЛЬЙОШУВАННЯ

1.1. Роль мистецтва гільйошування у трудовому та естетичному вихованні школярів

Важливим аспектом розв'язання питань трудової підготовки молоді в загальноосвітній школі є поєднання трудового навчання з естетичним вихованням учнів, особливо через знайомство з культурною спадщиною українського народу – декоративно-ужитковим мистецтвом, зокрема з мистецтвом гільйошування.

У педагогічній науці кожен з аспектів виховного впливу на особистість розглядається не ізольовано, а в тісному зв'язку з іншими напрямками цього багатогранного процесу [38]. Це також стосується естетичного та трудового виховання учнів. Складно уявити трудове виховання без естетичного компонента, без зв'язку з метою, змістом і процесом трудової діяльності; водночас, естетичне виховання не може бути відокремлене від реального життя, активної художньої діяльності та прагнення до високих духовних цінностей [41].

Для вирішення завдань естетичного та трудового виховання педагогічна наука розробила різноманітні засоби, які активно використовуються в загальноосвітніх закладах. Одним із таких засобів є декоративно-ужиткове мистецтво, яке відіграє ключову роль, оскільки дозволяє ефективно вирішувати зазначені проблеми в їхній єдності. Це особливо помітно на прикладі мистецтва гільйошування. Високий потенціал виховання в цьому виді мистецтва закладений в його сутності, яка спирається на основи народної творчості й поєднує естетичні елементи з сучасними технологіями і ручною працею.

Ручна творча діяльність, що є основою народних ремесел, є особливим видом діяльності, яка збереглася до наших днів. Вона органічно поєднує всі аспекти людської особистості, виявляючи в нерозривному зв'язку здатність людини відчувати, діяти, працювати та отримувати задоволення, а також пізнавати та навчати інших [29].

Уроки з гільйошування дозволяють активніше використовувати різноманітність природи в системі естетичного виховання, сприяють розвитку здібностей до зорового сприйняття навколишньої дійсності. Для прикладу, коли учень створює декоративну композицію з квітів, враження, отримані під час дослідження краси лісу в різні пори року, допомагають краще зрозуміти умови й технології виготовлення окремих елементів. Таким чином, природа не лише надихає учнів і пропонує ідеї для їхніх творчих проєктів, але й слугує джерелом великого естетичного задоволення, адже саме з природи та навколишнього світу народні майстри завжди черпали художні образи для своїх творів.

Робота над декоративними образами природних мотивів (окремими квітами та їх композиціями) вимагає від учнів уміння споглядати, широкого мислення та здатності до ототожнення. Під час узагальнення об'єктів і явищ навколишньої реальності учень відволікається від багатьох їхніх характеристик і особливостей. Це уявне відволікання відомо як абстрагування. Процес абстрагування полягає в пізнанні реальності, виявленні загальних рис предметів і явищ, відволікаючись від інших їхніх властивостей [17]. Такий підхід до виготовлення виробів технікою гільйошування позитивно впливає на інтелектуальний розвиток молоді.

Засвоєння технологій художнього оформлення матеріалів, які відображають реальні природні мотиви, передбачає усвідомлення їхнього естетичного потенціалу, сприяє розвитку фантазії та набуттю техніко-технологічних знань. У процесі навчання учні формують здатність «відчувати» матеріал, його естетичні та технологічні властивості, що є важливим для розвитку художнього сприйняття [9].

Трансформуючи матеріали в декоративні форми, учні вдосконалюють свої художні та трудові навички. Вони пізнають красу праці, оскільки самостійно беруть участь у створенні естетично завершених виробів і отримують задоволення від результатів своєї діяльності. Під час уроків та позаурочних занять елементи естетичного й трудового виховання настільки тісно переплітаються, що важко відокремити розвиток художніх навичок від

трудових. У процесі художньо-трудої діяльності з гільйонування учні органічно поєднують розв'язання творчих завдань із опануванням прийомів специфічних ремесел і формуванням трудових навичок під час реалізації своїх задумів у конкретному матеріалі [41].

При обробці тканин розвивається точність і координація рухів. Наприклад, коли учні працюють над заготовками пелюсток чи листків, однією рукою вони подають матеріал, а іншою – вирізують або випалюють елементи виробу. Особливо важливою є координація рухів при випалюванні деталей композиції за допомогою електровипалювача; тут необхідно дотримуватися правил безпеки, тому перші заняття слід проводити обережно. Таким чином, координація рухів, що розвивається в процесі захопленої роботи, позитивно впливає на розвиток м'язової системи учнів і приносить естетичне задоволення від праці.

Різноманітні операції у процесі гільйонування допомагають розвивати стійкість руки. Наприклад, при обколюванні та припіканні складних елементів розвивається точність – складна зорово-рухова операція. Якість інструментів, з якими працюють учні, також істотно впливає на координацію, ритмічність рухів і точність.

Процес виготовлення виробів у техніці гільйонування розділяється на кілька етапів. Спочатку учні знайомляться з досягненнями майстрів у цій галузі мистецтва, на основі чого проводиться теоретичне обґрунтування та розробка форм і образів. Духовно-теоретична діяльність по створенню проєкту змінюється практичною, коли виготовляються предмети з конкретного матеріалу. Цей вид праці переходить у нову форму діяльності – практично-духовну, коли готові предмети об'єднуються в різноманітні композиції, що вимагає значних зусиль та творчого розумового процесу. Внаслідок зміни характеру праці учень отримує духовне задоволення, що проявляється в естетичних переживаннях. Фізичні та духовні здібності особистості розвиваються у взаємозв'язку, гармонійно [34]. Радість творчості в процесі праці – це особливий стан під час активної діяльності в галузі гільйонування.

При роботі в техніці гільйонування створюються умови, які спонукають учнів постійно проявляти свої індивідуально-творчі можливості. Цей вид діяльності має високий виховний потенціал, зокрема для естетичного виховання, що дозволяє накопичувати позитивний досвід та естетичне ставлення до дійсності, а також створює можливості для індивідуальної творчості учнів, виконуючи роботу «за законами прекрасного» і забезпечуючи художнє оформлення результатів своєї праці [32; 34].

Процес виготовлення виробів у техніці гільйонування є важливим і цінним, оскільки стає успішним лише тоді, коли учень з самого початку прогнозує й визначає кінцевий результат. У процесі виготовлення виробу з тканини (наприклад, серветки, панно, аплікації тощо) учні планують свої дії, оскільки без виконання попередньої операції не можна перейти до наступної. Це виховує організованість і культуру праці, формує вміння планувати будь-яку діяльність.

Планування і контроль – це нерозривні процеси. Контроль за якістю виконання виробів під час уроків і гурткових занять може здійснюватися з різних боків. З одного боку, це контроль вчителя технологій або керівника гуртка під час індивідуальної роботи учнів, з іншого – аналіз незавершених робіт, під час якого учні висловлюють свої думки про власні вироби та роботи однокласників [44]. Також можливий самоконтроль, коли учні, працюючи за зразком, порівнюють і аналізують якість виробу. Це привчає до точності, акуратності та самодисципліни, сприяє розвитку творчої уяви. Уява більше активізується у трудовій діяльності, коли учень ретельно контролює процес створення своїх виробів і вносить зміни в результат праці.

1.2. Загальні відомості про технологію гільйошування

Гільйошування – це ручна техніка випалювання на тканині фігурних отворів, що імітують прорізне мереживо, а також спосіб створення багат шарових аплікацій припаюванням одного шару текстилю до іншого [44].

Гільйошування (англ. *guilloche*) – означає обробку виробів ажурним мереживом та виготовлення аплікацій випалюванням за допомогою спеціального апарату [37]. Це техніка, при якій малюнок або візерунок створюється за допомогою геометричних фігур, що повторюються, зокрема ліній, трикутників, кругів, квадратів тощо. Такі елементи (фігури) зазвичай поєднуються один з одним, утворюючи більш складні візерунки.

Гільйошування як новий спосіб рукоділля з'явився у 80-х роках ХХ ст. Назва була запозичена з поліграфії, де однойменна технологія дозволяє створювати складні візерунки та лінії на папері.

Спочатку техніку гільйошування виконували виключно вручну, проте з появою у 2009 році волоконно-лазерного різання вона стала виконуватися й у промислових масштабах.

Інтерес до гільйошування виникав і згасав із модою на мережива. Останній сплеск популярності спостерігався впродовж 2015 – 2020 років у дизайні інтер'єру, коли зріс попит на прорізний декор штор та ламбрекенів.

Нині гільйошування використовується у різних галузях: від графічного дизайну до архітектури та моди. Воно додає візуальний інтерес і глибину до простих форм, створюючи унікальний дизайн, що привертає увагу.

Порівнювати гільйошування з ручною або машинною вишивкою доволі складно. Фактурні валики, створювані нитками, випалювання повторити не в змозі. Та й внутрішні декоративні стібки, що підсилюють красу композиції вишитого візерунка, в гільйошуванні замінюють простими плоскими лініями «зварювання». Однак у «гарячому декорі» таки є можливість створювати рельєф багат шаровими аплікаціями.

Естетичність та бездоганність зовнішнього вигляду виробів гільйошування залежать від досвіду майстрині, її акуратності, смаку, правильно підібраних

візерунків та якості текстилю. Властивості використовуваних матеріалів у гільйошуванні мають велике значення для збереження цілісності всього ажурного виробу та його деталей. Міцність тонких бридів (перемичок) у звичайній вишивці посилена стібками, у випалюванні нічого подібного немає. Виконані, наприклад, на тонкому штучному шовку або органі, при носінні та пранні вони не витримують навантажень, через що часто рвуться. Таблиць міцності за найменуванням тканин, створених виключно для гільйошування, нині не існує, тому для перевірки виробів на зношуваність необхідно створювати пробники. На щільніших тканинах і матеріалах при невеликій кількості отворів подібних проблем у гільйошування не виникає.

Ще одним недоліком гільйошування є провисання тканини на елементах візерунка, що потребує її зміцнення. Збільшення міцності ажурних деталей при гільйошуванні досягається декількома способами: 1) посадкою виробу на підкладку; 2) зміцненням із виворітного боку окремих фрагментів флазеліном або іншими нетканими полотнами; 3) створенням багатошарових (2-3 шари тканини) елементів [42].

Техніка гільйошування дозволяє сформувати плоскі та об'ємні багатошарові елементи аплікацій, міцно впаяні в загальний малюнок, що відкриває великі можливості для декорування одягу (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Сучасні моделі одягу з елементами гільйошування

1.3. Інструменти і пристрої для гільйошування

Техніка гільйошування вимагає спеціальних інструментів і пристроїв для створення складних геометричних візерунків. Основним інструментом для ручного гільйошування є *випалювач* (рис. 1.2). Цей пристрій використовується для створення візерунків шляхом випалу матеріалу, що дозволяє досягти унікальних текстур і ефектів на поверхні [44].

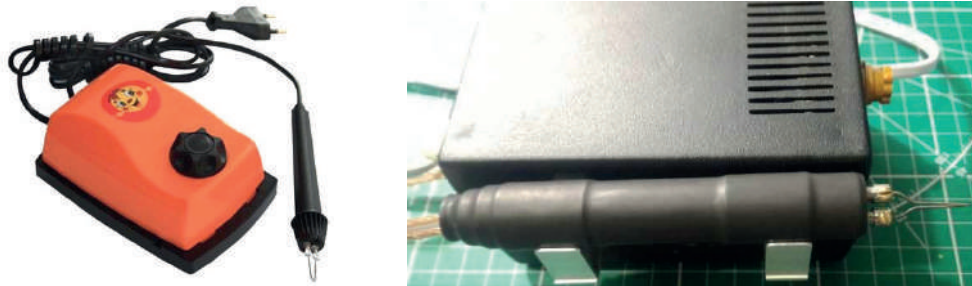

Рис. 1.2. Види випалювачів для гільйошування

Конструкція випалювача має передбачати можливість регулювання температури голки, оскільки різні тканини вимагають різних температур плавлення. Рівень температури на голці не повинен перевищувати 250–300 °С. Правильно нагріта голка легко ріже капронову тканину, але не обвуглює її; на лінії зрізу по білій тканині не залишається жовтизни.

Перед початком гільйошування за допомогою клаптика тканини підбирають оптимальну температуру, щоб уникнути утворення опалин. Під час роботи голка випалювача нагрівається і, оплавляючи тканину за наперед наміченим контуром, створює цікаві візерунки (рисунок). Використовувати голку для випалювання по дереву не можна, оскільки вона сильно нагрівається і тканина може згоріти. Тому для гільйошування необхідно замінити цю голку на більш тонші, які можна виготовити власноручно з ніхромового або звичайного дроту діаметром 0,2-0,3 мм (рис. 1.3) [20].

Щоб замінити голку, в ручці випалювача за допомогою викрутки послаблюють спеціальний гвинт кріплення і закріплюють потрібну голку.

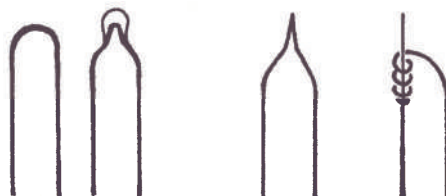

Рис. 1.3. Конструкції голок для випалювача

Класичну голку рекомендується використовувати для роботи на щільних і товстих тканинах, щоб отримати великі деталі гільйонування.

Ідеальним робочим місцем для гільйонування є *стіл*. Кришку стола захищають листом скла розмірами 25×40 см. Під скло підкладають папір, одна половина якого біла, а інша – чорна. Це зручно при гільйонуванні виробів із тканини світлих та темних тонів відповідно. Не можна застосовувати замість скла металеві підкладки, оскільки при роботі на таких поверхнях голка швидко втрачає накалювання – охолоджується.

Важливо у роботі використовувати спеціальну *підставку під руку*, яку виготовляють із дерева, пінопласту чи металу (рис. 1.4). Така підставка допомагає тримати ручку випалювача над поверхнею тканини. Крім того, підставку використовують і для притискання виробу, не даючи йому можливості згинатися. У міру роботи підставку пересувають вздовж або впоперек виробу, залежно від завдання.

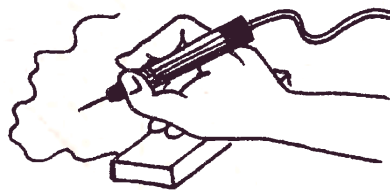

Рис. 1.4. Положення підставки під руку

У процесі гільйонування використовують *пінцет із заточеними кінцями*, подібно до того, яким користуються медики (рис. 1.5). Пінцет необхідний для чищення виробу від зрізів (залишків) деталей. Також з його допомогою на основу укладаються дрібні деталі оздоблення. При роботі пінцет потрібно тримати у лівій руці, оскільки правою тримають випалювач.

Рис. 1.5. Пінцет із заточеними кінцями

Часто у процесі гільйонування використовують спеціальний інструмент – «бульки» (рис. 1.6), який являє собою металеві кульки, закріплені на ручці. Цей інструмент використовується для виготовлення об'ємних квітів з тканини.

Рис. 1.6. Інструмент «бульки»

Важливо у роботі використовувати *металеву щіточку*, яка необхідна для чищення голок від окалини, що утворюється при оплавленні синтетичних тканин.

Для роботи важливо мати *металеву підставку*, на яку можна класти випалювач у процесі роботи (рис. 1.7).

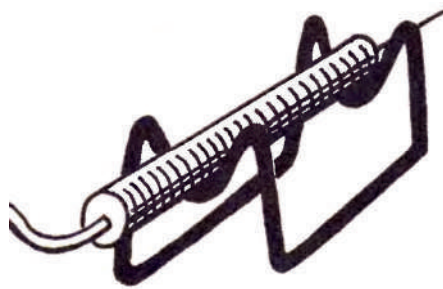

Рис. 1.7. Підставка для випалювача

Для виконання прямих зрізів використовують *металеву лінійку* довжиною 25 см. Дерев'яну лінійку використовувати не доцільно, оскільки при роботі вона обгорятиме. Для скріплення виробу та рисунка використовують *кравецькі шпильки*.

У процесі гільйошування необхідно мати спеціальний *пристрій для підсвічування* (рис. 1.8), особливо коли тканина (через свою щільність) під час накладання на малюнок не забезпечує чіткого перегляду зображення.

Рис. 1.8. Підсвічування тканини у процесі гільйошування

Такий пристрій можна виготовити самостійно. Він складається з невеликої дерев'яної скриньки ($30 \times 25 \times 10$ см), в якій встановлено лампи денного світла (світлодіодні стрічки). Кришка скриньки виконується із прозорого або матового скла (рис. 1.9).

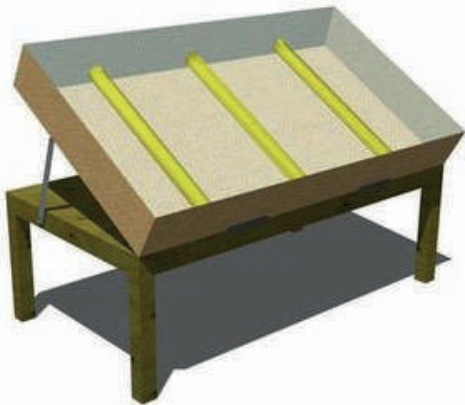

Рис. 1.9. Варіанти пристроїв для підсвічування

Якщо пристрій для підсвічування неможливо виготовити, то можна використовувати найпростіший спосіб: робота з лекалів, трафаретів та шаблонів. Для цього малюнок на кальці розбивається на окремі деталі (шаблони) та перекладається через копіювальний папір на картон, з якого вирізають потрібні трафарети або шаблони. Після цього шаблони укладаються на тканину потрібного кольору та обводяться гарячою голкою випалювача по контуру, вирізаючи потрібні деталі.

Трафарети, лекала необхідні для копіювання однакових елементів малюнка. Одноразовий трафарет виготовляють з цупкого паперу (картону), наклеюючи на його поверхню кальку з перенесеним на неї малюнком. Після висихання заготовку вирізують ножицями згідно малюнку. Такий трафарет не можна використовувати багаторазово, оскільки під час роботи гарячою голкою краї паперу обгорають і змінюють свою форму. Відтак трафарет найкраще зробити із щільної алюмінієвої фольги (рис. 1.10). Для цього кальку з малюнком наклеюють на основу трафарету і вирізають ножицями по контуру.

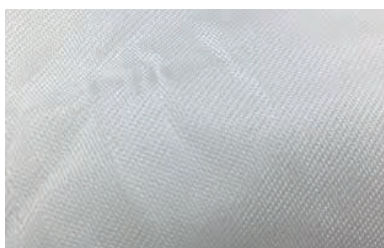
Рис. 1.10. Багаторазові трафарети, виготовлений з алюмінієвої фольги

Крім того при гільйошуванні використовуються допоміжні інструменти і матеріали:

- металева фольга, картон для виконання трафаретів;
- наждачний папір та бавовняна тканина для зняття нагару з голки;
- ножиці, металева лінійка, олівець, фломастери, калька, копіювальний папір;
- настільна лампа для забезпечення додаткового освітлення;
- прасувальна дошка, праска, вентилятор, витяжка;
- шаблони, зразки виробів тощо.

1.4. Вибір та підготовка матеріалів для гільйошування

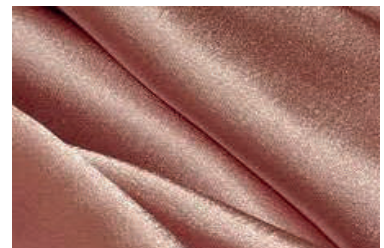
Основним матеріалом для гільйошування є *синтетичні тканини*: капрон, нейлон, поліестр, трикотин, кримплен, штучний шовк (рис. 1.11). Завдяки хорошій склеюваності застосовується також натуральний шовк. Не використовують для гільйошування натуральні тканини (бавовняні, вовняні та ін.), позаяк вони добре горять, а не плавляться [44].

а)

б)

в)

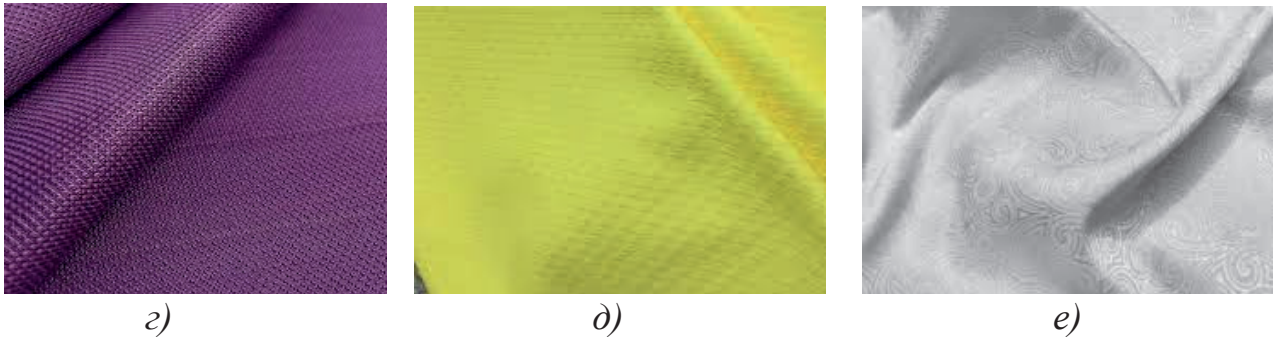

Рис. 1.11. Синтетичні тканини: а – капрон, б – нейлон, в – поліестр,
г – трикотин, д – кримплен, е – штучний шовк

Головна вимога – матеріал для випалювання повинен бути чистим і добре відпрасованим. Для гільйоншування можна використовувати клаптики нових тканин, або зрізані зі старих виробів.

Якщо властивості тканини не відомі, то краще перевірити її клейкість і міцність на невеликому клаптику. Крім того, необхідно встановити, чи тканина не линяє, оскільки вся робота може бути зведена нанівець. Для цього клаптик тканини для перевірки потрібно попередньо замочити у гарячій воді [18].

Тканина для гільйоншування повинна легко різатися голкою випалювального приладу, а не тягнутися за нею. Для того, щоб зручніше працювати з тканиною, необхідно її прожелатинити. Тоді вона добре різатиметься гарячою голкою. Для цього потрібно 1 чайну ложку желатину залити склянкою холодної води та залишити на 1 годину. Потім одержаний розчин нагріти, не доводячи до кипіння, щоб желатин добре розчинився. В отриманий розчин опускають тканину, стежачи за тим, щоб весь матеріал просочився желатином. Прожелатинену тканину необхідно просушити у розправленому вигляді та пропрасувати.

Слюду використовують для покривання фольги, вирізаної за певним контуром (візерунком). Такий шаблон (рис. 1.12) укладається знизу або зверху синтетичної тканини на якій випалюють відповідний візерунок. Ці вирізки (шаблони) використовуються на výroбах із тканини як прикраси або для оформлення сувенірів.

Рис. 1.12. Вирізка (шаблон) зі слюди

Непрозора слюда – це старі м'які пластмасові платівки, які добре поєднуються за допомогою випалювання з фольгою та синтетичною тканиною, надаючи деталям пружності.

Ацетатна фольга – використовується для виготовлення сучасних ялинкових прикрас. Її можна накласти на синтетичну тканину, попередньо наколовши випалювачем малюнок. Цим способом випалюють вставки для іграшок, літери, цифри, монограми тощо (рис. 1.13).

Рис. 1.13. Цифра, виготовлена випалюванням з ацетатної фольги

З капронових стрічок створюють вставки різного кольору, а з рулонного (кольорового, прозорого) капрону виготовляють елементи декору (квіти, листочки, геометричні фігури, силуети тощо), які скріплюють за допомогою клею ПВА та м'якого дроту (рис. 1.14).

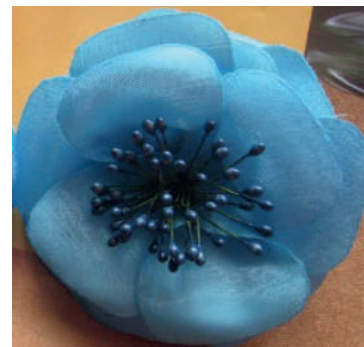

Рис. 1.14. Елемент декору – капронова квітка

За допомогою прозорого капрону можна перенести малюнок (методом сколу) з паперу на основну тканину. У такому випадку гілляошування проводять з боку капрону, що надає виробу міцності та пружності (рис. 1.15).

Рис. 1.15. Одинарне мереживо з прозорого капрону

Капрон може бути й основою для виробу, оскільки він забезпечує добру склеюваність дрібних деталей. Інколи спеціально під основну тканину підкладають капронові стрічки (особливо якщо основна тканина ацетатна або віскозна), які чудово випалюються.

Для визначення клейкості тканини необхідно вибрати із зразка нитку і підпалити її кінець. У тканин, що добре клеяться, на кінці нитки повинна утворитися «гулька» [18].

Нейлонові тканини можна використовувати як основу, а також для виготовлення оздоблювальних деталей. До цієї групи тканин входять: синтетичний атлас, рельєфна щільна парча, трикотин, кримплен та інші синтетичні матеріали (рис. 1.16) [18].

Рис. 1.16. Одинарне мереживо із кримплену

Тканини з натуральних волокон (ляні, бавовняні, вовняні та ін.) не випалюються.

РОЗДІЛ 2.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ ТЕХНОЛОГІЇ ГІЛЬЙОШУВАННЯ

2.1. Методичні рекомендації щодо засвоєння основних прийомів гільйошування

Висока якість та точність виробів, отриманих технікою гільйошування, залежить від правильності виконання основних прийомів роботи. Це означає, що кожен етап процесу виготовлення виробу, від підбору інструментів до налаштування температури випалювання, має важливе значення.

Розглянемо основні прийоми роботи.

Створення робочого малюнка

Малюнок, який необхідно нанести на тканину, виконують тонким чорним фломастером на добре розгладженій кальці. Для деталей, що виготовлятимуться серійно (у великій кількості), краще підійде олівцева калька, оскільки вона краще витримує вплив гарячої голки, ніж калька для туші. Можна застосовувати спеціальний пергаментний папір, який використовується у кулінарії – він більш жаростійкий (рис. 2.1). Не рекомендується виконувати малюнки за допомогою кулькової авторучки, оскільки паста під впливом тепла голки плавиться, залишаючи сліди на світлій тканині.

Якщо візерунок складний і містить велику кількість однакових деталей, то при випалюванні малюнка можна використовувати шаблони, виготовлені з алюмінієвої фольги або щільного картону.

Рис. 2.1. Створення робочого малюнка

Випалювання візерунків

На скло з підсвічуванням кладуть заготовлений малюнок, а на нього – згладжену тканину. Вмикають електровипалювач у мережу. Готовність голки до випалювання перевіряють на шматочку тканини, роблячи пробні прорізи та встановлюючи оптимальний рівень температури голки за допомогою регулятора напруги.

Електровипалювач тримають у правій руці як звичайну кулькову ручку. При цьому кінчик голки орієнтують перпендикулярно до скла. Голкою торкаються тканини і переміщують вздовж лінії малюнка зі швидкістю, достатньою, щоб тканина прорізалася наскрізь. При цьому, рухаючи голку по малюнку, тканину на ділянці розрізу злегка натягують, притискаючи до малюнка великим та вказівним пальцями (рис. 2.2). Прорізавши 5-6 см контуру малюнка, голку піднімають і лівою рукою переміщують малюнок з тканиною в напрямку, протилежному напрямку руху голки. Тканина повинна легко оброблятися, краї деталей, що вирізають, повинні бути рівними, без зазубрин.

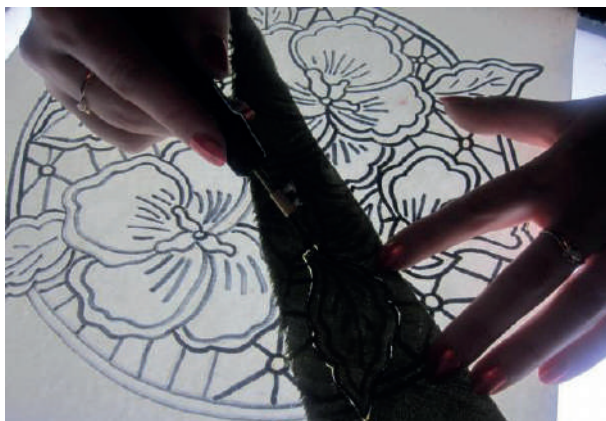

Рис. 2.2. Випалювання візерунків

У процесі різання тканини на гарячу голку накладається шар розплавленої маси тканини, внаслідок чого збільшується ширина розрізу та погіршується якість виконуваних операцій. Тому потрібно періодично оглядати кінчик голки та очищати його за допомогою бритви, наждачного паперу чи шматка бавовняної тканини [20].

Випалювання за шаблоном

Працюючи з металевим чи картонним шаблоном, відпрасовану тканину кладуть на скло лицьовою стороною догори. Зверху на тканину накладають

шаблон. Притискаючи пальцями лівої руки шаблон до тканини, гарячою голкою обводять його контур. При цьому важливо враховувати, що голка, прорізуючи тканину, торкається холодного скла, а відтак досить швидко остиває і перестає різати наскрізь тканину. Тому періодично (через 1,5-2 см) голку піднімають над тканиною і впродовж 10 секунд дають їй можливість нагрітися до робочої температури.

Обійшовши голкою по всьому контуру шаблону, перевіряють, чи скрізь прорізана тканина: притискають однією рукою шаблон і вирізану деталь до скла, іншою рукою легенько відтягують тканину навколо шаблону (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Випалювання за шаблоном

Коли використовується картонний шаблон, то краї тканини в місці розрізання часто прилипають до нього і їх доводиться роз'єднувати тупою (бічною) стороною леза безпечної бритви. При цьому на тканині можуть залишитися волокна від картону, що псує її естетичний вигляд. Тому, користуючись картонним шаблоном, тканину випалюють, уклавши на скло лицьовою стороною. У такому випадку волокна від картону залишаться на виворітному боці деталі.

Декорування виробу

Гарячою голкою на тканині можна виконувати різні операції декорування, зокрема (рис. 2.4):

- різати тканину суцільною лінією;
- випалювати дрібні отвори;
- формувати різноманітні прорізи;

- ставити «точки» різного діаметра;
- зварювати разом кілька шарів тканини за допомогою точок, прорізів, дрібних отворів;
- виконувати елементи декору: точки, обколювання, «намистинки»;
- обробляти краї виробу фестонами та зубчиками;
- з'єднувати деталі виробу «сіткою».

Рис. 2.4. Варіанти декорування виробів

Для з'єднання деталей зазвичай використовують два способи [44]:

- 1) одночасне пропалювання контурних ліній двох або більше шарів тканини; при цьому по лінії розрізу утворюється міцний зварний шов;
- 2) «точкове зварювання» – виконується легкими торканнями гарячою голкою накладених один на одного шарів тканини таким чином, щоб у точці торкання тканина оплавилася, але не прогоріла наскрізь.

Використовуючи зазначені способи випалювання, отримують найрізноманітніші вироби:

- одношарові з прорізним малюнком (серветки, коміри, панно оздоблювальні мережива, декоративні хусточки) (рис. 2.5, а);

- з плоскою аплікацією у кілька шарів (рис. 2.5, б);
- з плоскою аплікацією на сітці, «вставленою» у виріб (рис. 2.5, в);
- з об'ємною аплікацією на сітці чи тканині (рис. 2.5, г);
- квіти (рис. 2.5, д).

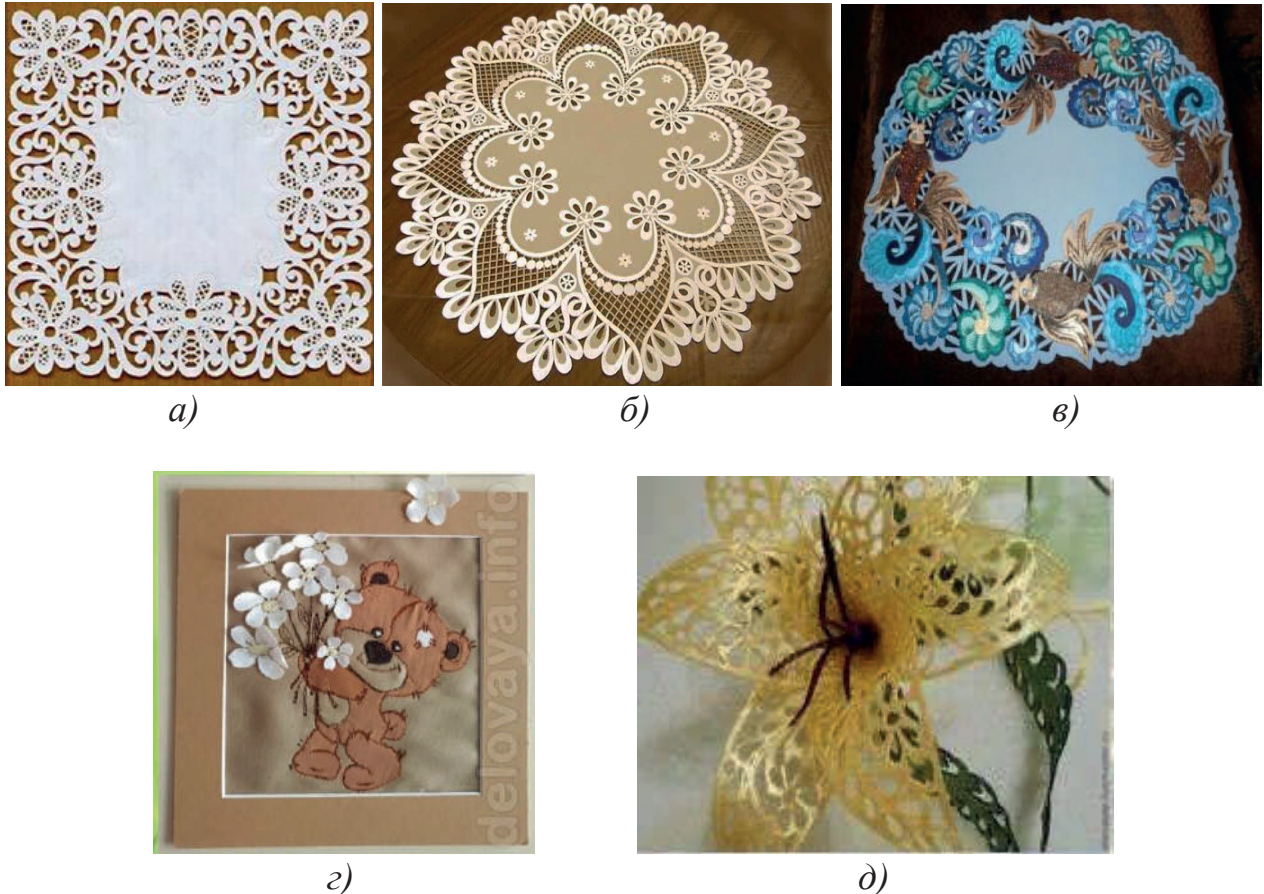

Рис. 2.5. Вироби, отримані різним способом гільйонжування: а – одношарова серветка; б – багатошарова серветка; в – плоска аплікація на сітці; г – об'ємна аплікація на тканині; д – об'ємна квітка

Створення одношарових виробів з прорізним малюнком

Відпрасовану тканину укладають на скло лицьовою стороною догори. На тканину накладають лекало з картону, що відповідає малюнку виробу. Починаючи випалювання, необхідно попередньо переконатися, що тканина добре плавиться.

Починають роботу із формування зовнішнього контуру серветки. Двома пальцями лівої руки, злегка притискаючи лекало до тканини, проводять плавно голкою по краю лекала. При цьому необхідно стежити, щоб голка рухалася перпендикулярно до поверхні столу. Коли голка пройде декілька фестонів, її

піднімають, а тканину з малюнком повертають проти годинникової стрілки. Притискаючи пальцями нову ділянку візерунка, прорізають голкою наступні два фестони. Таку послідовність дій повторюють до повного обходу голкою контуру серветки.

Вирізвавши серветку, прибирають з малюнка зайву тканину, яка знаходиться за межами контуру серветки. Круглі отвори виконують одним безперервним рухом голки, листочки – двома. Гілочки виділяють оздоблювальним швом з точок діаметром 0,5 мм та кроком 2 мм (рис. 2.6).

Рис. 2.6. Одношарова серветка з прорізним малюнком

Виконання багат шарових виробів із плоскою аплікацією

При виготовленні багат шарового виробу необхідно пам'ятати, що в першу чергу до основи прикріплюються деталі, що відображають задній план, згодом – деталі, що знаходяться ближче, і в останню чергу – деталі переднього плану.

Після того, як підготовлено (вирізано) всі деталі майбутнього виробу, необхідно скомпонувати їх згідно заданого малюнка. Для цього на скло накладають кальку з основним малюнком, а на кальку кладуть шматок прозорої тканини, який буде фоном для майбутнього виробу. Далі розкладають усі вирізані деталі та легкими дотиками голки прихоплюють їх у кількох місцях, щоб вони не сповзали.

Коли всі деталі виробу будуть зафіксовані у потрібних місцях, можна розпочинати обробку кожної з них. Для цього кожну деталь «точковим

зварюванням» обколюють по контуру, щоб утворилася рівномірна лінія. Після надійного з'єднання усіх деталей виробу з основою, можна обробляти краї майбутнього виробу. Розжареною голкою обрізають по контуру виробу зайву тканину для отримання рівного й акуратного краю.

На завершальному етапі роботи виріб вставляють у рамку. Якщо немає рамки, краї виробу можна обробити мереживом або кантом, формуючи його через припікання матеріалу по лицьовій стороні виробу (рис. 2.7).

Рис. 2.7. Багатoshарові вироби із плоскою аплікацією

Виконання монограм

Монограма являє собою красивий малюнок з декількох букв, що переплітаються між собою (рис. 2.8) [10]. Якщо учням складно самотійно скласти монограму, можна підібрати її, користуючись альбомом для вишивання.

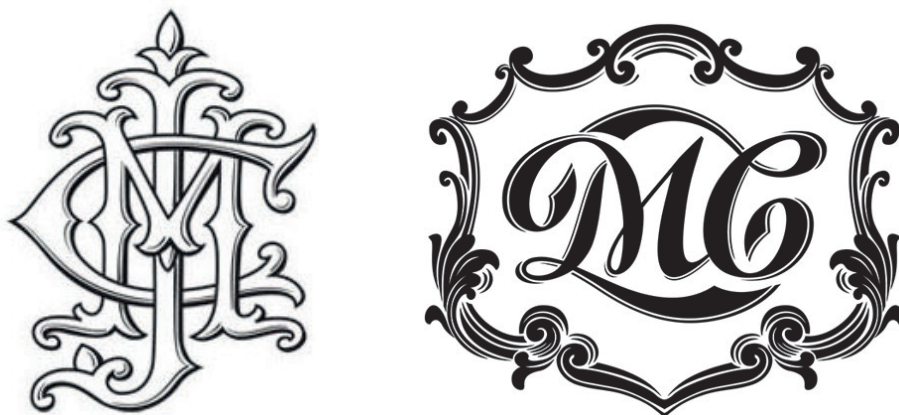

Рис. 2.8. Зразки монограм

Монограмою, виконаною в техніці гільйоншування, можна прикрасити хустку, шарф, серветку та багато інших виробів. Ініціали (букви) вирізають

гарячою голкою згідно малюнка з наперед підібраної тканини. Вирізані літери закріплюють точками на основі. При цьому, якщо літери вирізані окремо, то їх красиво переплітають.

Монограму «припікають» по всьому контуру та обколюють. Особливо красиво виглядають монограми, виготовлені зі щільної тканини типу люрексу. Спочатку на малюнку роблять заготовку з капронової стрічки. Заготовку прикладають до основної тканини (з якої виготовляється монограма) з лівого боку та закріплюють. За контуром букв обережно обрізають голкою обидва шари тканини. Монограма з капронової підкладки виходить більш рельєфною та міцніше припікається до основи. Вирізані літери можна ще раз покласти на капронову стрічку або іншу синтетичну тканину та обрізати за контуром «намистинками». Готові букви прикладають до основи, припікають по всьому контуру точками (рис. 2.9).

Рис. 2.9. Створення монограми

2.2. Організація навчального приміщення та техніка безпеки при гільйонуванні

Правильна організація навчального приміщення для гільйонування є ключовою для безпечного та ефективного навчання учнів.

При розміщенні робочих столів необхідно враховувати напрям денного світла та штучного освітлення, щоб робочі місця були освітлені з лівої сторони та зверху. Кожен робочий стіл має бути укомплектований лампою для місцевого освітлення. Також потрібно мати праску та дошку для прасування.

На центральній стіні необхідно розмістити підвісну дошку, яку використовувати для демонстрування наочних посібників, креслеників, зразків виробів тощо. Для періодичного очищення повітря потрібно використовувати спеціальну витяжку.

Важливе значення має художнє оформлення навчального кабінету, що має сприяти освітньому процесу.

У навчальному кабінеті мають бути розміщені [44]:

- плакати з кольорознавства (колірне коло, контрастні кольори, зближені кольори);
- репродукції та ілюстрації панно, картин художників;
- зразки виробів, виконані у техніці гільйошування;
- малюнки на кальці, ескізи виробів, шаблони;
- наочні посібники, дидактичний матеріал;
- інструкції з техніки безпеки та ін.

Гільйошування – це техніка, що вимагає дотримання певних правил безпеки для запобігання травмам та забезпечення безпечного робочого середовища. Не рекомендується залучати до гільйошування учнів молодше 10 років.

Учні мають чітко усвідомити, що під час роботи з нагрівальними інструментами важливо бути максимально уважним і не відволікатися. Перед початком роботи учням необхідно ретельно підготувати своє робоче місце, на якому не повинно бути нічого зайвого. Робоче місце завжди потрібно тримати у чистоті, щоб уникнути випадкових травм. Робоче місце має бути добре освітленим; природнє світло повинно падати з лівого боку. Випалювати дозволяється лише на склі або керамічній плитці.

На заняттях з гільйошування необхідно робити перерви та провітрювання приміщення, оскільки обпалювальні синтетичні матеріали виділяють токсичний запах і чад. По мірі накопичення нагару на кінчику голки його необхідно прибирати бавовняною тканиною. Усі операції при гільйошуванні виконуються лише гарячою голкою.

На першому занятті з гільйонування необхідно ознайомити учнів з основними правилами безпечного поводження з електропраскою та електровипалювачем [35]:

- 1) працювати з електропраскою та електровипалювачем необхідно у відведеному місці;
- 2) при увімкненні та вимкненні електропраски та електровипалювача необхідно братися за вилку, а не за шнур;
- 3) диск терморегулятора електровипалювача та праски має бути правильно встановлений з урахуванням виду тканини. Якщо праска або випалювач без терморегулятора, не допускати їх перегріву;
- 4) не відволікатися під час роботи з праскою та випалювачем, не залишати їх увімкненими в мережу без нагляду;
- 5) через кожні 30 хв. необхідно вимикати електровипалювач для його охолодження;
- 6) праску потрібно ставити лише на жаростійку підставку з обмежувачем;
- 7) при несправності електроприборів (електропраски, електровипалювача) потрібно негайно повідомити вчителя та відключити прилад від мережі;
- 8) не допускати контакту гарячої голки електричного випалювача з електропроводом, щоб уникнути короткого замикання;
- 9) праску та електричний випалювач можна прибрати (почистити) лише після їх повного охолодження.

2.3. Особливості навчання учнів технології гільйонування у процесі гурткової роботи

Випалювання по тканині – один із найновіших та найцікавіших видів прикладної творчості, який успішно можна зреалізувати у процесі гурткової роботи з учнями. У мистецтві гільйонування немає межі фантазії та досконалості.

Займатися у гуртку можуть учні різного віку від 10 до 18 років. При цьому вони не повинні обов'язково володіти необхідними навичками чи здібностями. По ходу навчання в учнів формується інтерес до такого виду художньо-трудої діяльності, і вони із задоволенням відвідують заняття гуртка. Також гільйошуванню можуть навчатися і новачки. На заняттях учні не лише вчаться цінувати прекрасні твори мистецтва, але й самі самостійно можуть виготовити будь-який виріб, що їм сподобався, використовуючи при цьому свою фантазію, творчу уяву та художній смак.

Мистецтво гільйошування особливо добре освоюють ті учні, які володіють навичками малювання або рукоділля. Мистецтво гільйошування вимагає акуратності у роботі, точності виконання малюнка, розвиненої уяви та художнього смаку. Кожна завершена композиція має бути виконана у єдиній для певного виробу кольоровій гамі [39].

У контексті магістерської роботи нами розроблено авторську програму гуртка «Гільйошування». Дамо її загальну характеристику.

Основна мета навчання у гуртку – досягнення учнями високого рівня майстерності з технології гільйошування, розвиток творчих навичок, дрібної моторики рук, ознайомлення з матеріалами та їх властивостями.

Реалізація поставленої мети досягається шляхом організації навчального процесу у вигляді гурткових занять та індивідуальних консультацій. Заняття рекомендується проводити групою 1 раз в тиждень тривалістю 2 навчальні години відповідно до віку учнів. Вік гуртківців повинен становити не менше 10–12 років, оскільки такі учні вже мають початкові знання про композицію, кольорознавство, а також володіють базовими прийомами роботи з ножицями, папером [39].

Займаючись у гуртку, учні можуть досягти певного рівня освіченості, достатнього для підготовки до самостійної художньо-творчої діяльності, належно сформувати уміння творчо мислити, планувати та правильно організовувати свою роботу, дбайливо ставитися до матеріалів та інструментів [14; 15].

Робота учнів у гуртку гільйонування спрямована на розв'язання таких основних дидактичних завдань [4; 39]:

1) освітніх:

- прищеплення учням інтересу до мистецтва гільйонування;
- ознайомлення учнів з історією гільйонування;
- знання інструментів та матеріалів, що використовуються для гільйонування;
- розширення уявлення учнів про основи композиції, розуміння основ дизайну;
- формування естетичного смаку, відчуття кольору;

2) розвивальних:

- розвиток фантазії та творчої уяви учнів;
- розвиток просторового мислення гуртківців;
- розвиток умінь і навичок роботи з тканинами, трафаретами, шаблонами;
- розвиток дрібної (малої) мускулатури рук;
- розвиток творчої активності учнів;

3) виховних:

- формування відповідальності за виконання завдань та дотримання технології роботи;
- розвиток терпіння та уважності під час створення складних виробів;
- спонукання до самостійності в прийнятті рішень;
- сприяння розвитку критичного мислення, зокрема через аналіз власних робіт та робіт інших учасників гуртка;
- формування колективного духу і вміння працювати в команді, обговорюючи ідеї та обмінюючись досвідом;
- виховання естетичного смаку та любові до мистецтва через вивчення історії гільйонування та його застосування у дизайні;
- заохочення до творчого самовираження та експериментування з новими формами і техніками.

Програмою гуртка передбачено створення виробів для оздоблення побуту, інтер'єру, одягу. Це можуть бути коміри, жабо, шарфи, декоративні хусточки, серветки, скатертини, панно, сувеніри, прикраси для волосся, елементи одягу. Важливо, щоб робота не зводилася до виконання технічних зразків, а націлювала учнів на виготовлення корисних і красивих речей, необхідних у побуті та житті людини.

Програма гуртка розрахована на 1 рік навчання. У процесі 1-го півріччя учні повинні опанувати такі вміння [39]:

- виготовляти прості шаблони;
- виконувати нескладні прийоми випалювання: обколювання, нарізні точки, «крапельки», «намистинки»;
- обробляти краї виробу мереживом;
- використовувати накладні елементи для оформлення двошарового виробу;

Результат роботи гуртківців за 1-ше півріччя передбачає виготовлення нескладних одношарових та двошарових виробів: хустинок, серветок, комірів, мініатюрних панно тощо.

У процесі 2-го півріччя навчання у гуртку учні повинні опанувати такі вміння:

- виконувати багатошаровий виріб із застосуванням різних тонів тканини;
- самостійно складати композицію;
- виконувати мініатюрні панно, сувеніри, рушники, декоративні квіти, монограми;
- виконувати прийоми випалювання: «фестони», «зубчики», «кант».

Результат роботи гуртківців за 2-ге півріччя передбачає виконання мініатюрних панно, рушників; виготовлення багатошарових виробів (сувенірів, декоративних квітів тощо); створення монограм.

Наприкінці навчального року рекомендується організувати у школі звітну виставку найкращих учнівських виробів. Найцікавіші та найкрасивіші вироби

можна представити на різноманітних конкурсах, виставках декоративно-ужиткової творчості, або через участь учнів у районних чи міських олімпіадах.

Програма гуртка побудована таким чином, що учні впродовж навчання удосконалюються не лише в майстерності технології виготовлення виробів гільйошуванням, а й набувають відповідних знань, що розширює їхній світогляд, формує естетичне ставлення до об'єктів реальної дійсності.

Програма для кожного півріччя навчання у гуртку включає теми, що повторюються: аплікація, композиція, виготовлення одно-двох і багат шарових виробів, виготовлення панно, декоративних елементів, обробка краю виробу, виготовлення сувенірів, монограми тощо.

Специфіка програми полягає у тому, що з кожним періодом навчання технологія виготовлення художніх виробів ускладнюється. Якщо учні першого півріччя навчання працюють над створенням простих за формою та змістом виробів, наприклад, одношарових серветок, хусточок, вбранням для ляльки, мініатюрних панно у народному стилі, то для учнів другого півріччя навчання вироби поступово ускладнюються: двошарові та багат шарові серветки, рушники, коміри, скатертини, фіранки, складні панно та композиції, штучні квіти для декору елементів одягу тощо.

Практично кожен виріб виконується в техніці аплікації з тією різницею, що у 1-му півріччі навчання учні працюють над площинною аплікацією з простими накладними елементами, а у 2-му – технологія виконання ускладнюється до багат шарової та об'ємної аплікації з використанням складних елементів.

При обробці виробів використовуються різні прийоми випалювання: від простого обколювання, обробки краю виробу «крапками», «крапельками», «зубчиками», «фестонами», «намистинками» до обробки «мережкою» та «розписом».

Велика увага приділяється історії та розвитку народних художніх промислів. Гуртківцям повідомляється про різноманіття та багатоколірність орнаментальних мотивів, своєрідність народних промислів, традицій. Учням

надається можливість ознайомитися із технічними прийомами розпису певних виробів, а також проводяться консультації щодо застосування цих прийомів до техніки гільйюшування.

Впродовж усього періоду навчання у гуртку учні працюють з різними за фактурою та складом матеріалами, що дає можливість зрозуміти, як «поводять» себе певні види тканин при виготовленні різних виробів. Гуртківці ознайомлюються з основними прийомами нетрадиційної обробки синтетичних тканин, опановують уміння художньо-естетичного оформлення виробу. Велика увага на заняттях має приділятися розвитку естетичного смаку.

Керівник гуртка повинен стежити, щоб учні не захоплювалися тривалою роботою, оскільки при випалюванні синтетичні тканини виділяють неприємний запах і чад. Відтак потрібне періодичне провітрювання навчального приміщення. Крім цього, не рекомендується займатися цим видом творчості учням, які страждають на астму або алергічні захворювання.

Тематичний план гуртка

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		всього	теорія	практика
1.	Тема 1. Вступне заняття. Історія зародження та розвитку мистецтва гільйюшування. Інструменти і матеріали. Особливості роботи з електровипалювачем. Будова електровипалювача. Техніка безпеки при випалюванні.	2	2	--
2.	Тема 2. Види і вибір тканин для гільйюшування. Підготовка тканини до роботи. <i>Практична робота:</i> 1) вибір тканини для випалювання: кримплен, органза, креп-сатин, штучний шовк, нейлон, капрон, парча; 2) підготовка тканини до випалювання; прасування.	3	1	2
3.	Тема 3. Основні прийоми випалювання: 1) розрізання тканини суцільною лінією згідно рисунка, за допомогою лінійки-шаблону;	5	1	4

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		всього	теорія	практика
	2) формування різних розрізів згідно рисунка, по шаблону; 3) випалювання дрібних отворів по шаблону, малюнку, від руки. Практична робота: виготовлення серветки, використовуючи малюнок з дрібними отворами, оброблення країв виробу.			
4.	Тема 4. Основні прийоми випалювання. Зварювання декількох шарів тканини з допомогою точок, розрізів, дрібних отворів. Практична робота: виготовлення двошарової серветки за допомогою шаблону (зварювання двох шарів серветки дрібними отворами).	5	1	4
5.	Тема 5. Основні прийоми випалювання. Виготовлення декоративних елементів. Практична робота: виготовлення хустинки з декорованими елементами.	5	1	4
6.	Тема 6. Колірність в гільйоні. Теплі і холодні кольори. Поєднання кольорів. Одноколірні та багатоколірні поєднання кольорів. Практична робота: підбір найбільш гармонійного поєднання кольорів майбутнього виробу.	3	1	2
7.	Тема 7. Виготовлення серветки з накладними елементами в асиметричній композиції. Практична робота: 1) розробка ескізу (рисунка) асиметричної композиції серветки; 2) вирізання накладених елементів серветки; 3) виготовлення серветки.	5	1	4
8.	Тема 8. Виготовлення серветки з накладними елементами у відкритій композиції. Практична робота: 1) розробка ескізу (рисунка) відкритої композиції серветки; 2) вирізання накладених елементів серветки; 3) виготовлення серветки.	5	1	4

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		всього	теорія	практика
9.	Тема 9. Виготовлення виробів з монограмними елементами. Поняття монограми, історія монограм. Сервірувальні серветки з монограмами. Розробка власної монограми. Практична робота: 1) розробка монограми для серветки; 2) виготовлення серветки з монограмою.	4	1	3
10.	Тема 10. Виготовлення виробів по трафарету. Технологія виготовлення трафарету. Виготовлення серветки по трафарету. Практична робота: 1) виготовлення трафарету серветки; 2) випалювання серветки по трафарету.	5	1	4
11.	Тема 11. Виготовлення хустинки по трафарету. Практична робота: 1) виготовлення трафарету хустинки; 2) випалювання хустинки по трафарету.	4	—	4
12.	Тема 12. Аплікація. Виготовлення одношарових та багатошарових виробів з плоскою аплікацією. Практична робота: 1) виготовлення трафаретів деталей (елементів) аплікації; 2) вибір колірного оформлення елементів аплікації; 3) вирізання деталей аплікації; 4) припалювання (закріплення) деталей аплікації на основі; 5) оформлення роботи.	6	1	5
13.	Тема 13. Силуетна аплікація. Площинні панно в силуетній аплікації. Практична робота: 1) виготовлення трафаретів деталей (елементів) аплікації; 2) переведення деталей аплікації на картон; 3) вирізання деталей аплікації; 4) припалювання (закріплення) деталей аплікації на основі; 5) оформлення роботи.	6	1	5

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		всього	теорія	практика
14.	Тема 14. Виготовлення виробів з плоскою аплікацією на сітці. Практична робота: 1) створення рисунка аплікації; 2) виготовлення трафарету виробу – кухонної серветки; 3) вирізання внутрішніх елементів серветки; 4) накладання на сітку; випалювання країв серветки; 5) припалювання (закріплення) елементів серветки до сітки.	6	1	5
15.	Тема 15. Багатошарова аплікація: картини, панно, сувенірна продукція. Підготовка шаблонів для багатошарової аплікації. Практична робота: 1) вибір рисунка для картини (панно); 2) виготовлення шаблонів; 3) прорисовування деталей картини на світловому столику; 4) випалювання елементів картини по шаблонах; 5) складання картини з елементів згідно рисунка; 6) припалювання (закріплення) елементів картини на основу.	6	1	5
	Разом:	70	15	55

2.4. Орієнтовний план-конспект гурткового заняття на тему: «Ознайомлення з технологією гільйошування. Формування базових прийомів роботи з інструментами та матеріалами»

Мета: ознайомити гуртківців з технологією гільйошування; навчити здійснювати підбір матеріалів для гільйошування; сформувати базові прийоми роботи з електровипалювачем, шаблонами та матеріалами; виховувати акуратність і точність у роботі.

Обладнання: електричний випалювач, стіл з нижньою підсвіткою, витяжка (вентилятор).

Інструменти та матеріали: ножиці, шаблони, зразки синтетичних тканин, зразки учнівських виробів, ілюстрації з журналів, посібники, довідники.

Тип заняття: комбінований.

Структура заняття:

1. Організація гуртківців.
2. Актуалізація опорних знань.
3. Мотивація навчальної роботи гуртківців.
4. Засвоєння нового матеріалу.
5. Практична робота.
6. Закріплення навчальних відомостей.
7. Підсумки заняття.
8. Домашнє завдання.

Хід заняття:

1. Організація гуртківців. Перевірка наявності інструментів і матеріалів для гільйошування, наявність альбомів, олівців, циркуля, лінійки.

2. Актуалізація опорних знань (проводиться у формі бесіди).

Запитання до учасників:

1. Що таке гільйошування? Чи чули ви про цю техніку раніше?
2. Які інструменти, на вашу думку, можуть використовуватися для гільйошування?
3. Які матеріали можуть бути потрібні для роботи з гільйошуванням?

(Керівник гуртка аналізує та доповнює відповіді учнів, заохочує їх ділитися власним досвідом та знаннями).

3. Мотивація навчальної роботи гуртківців.

Керівник гуртка: Сьогодні ми зануримося у світ гільйошування, техніки, яка відкриває безмежні можливості для творчості. Ви коли-небудь замислювалися, як можна перетворити прості матеріали на справжні витвори мистецтва? (демонструє готові роботи, звертаючи увагу учнів на особливості їх виконання й оформлення).

Керівник гуртка: Хто з вас мріє створити щось подібне? Які ідеї у вас вже є? Можливо, ви хочете зробити унікальну серветку або прикрасити свій простір? (Слухає відповіді учнів).

Керівник гуртка: Це чудово! Гільйошування не лише дозволяє вам висловити себе, але й розвиває технічні навички. Уявіть, як ваші ідеї можуть втілитися в життя! Багато дизайнерів використовують гільйошування для створення унікальних виробів. Це не просто хобі, а справжнє мистецтво, яке може стати надзвичайно цікавим.

Сьогодні ми розпочнемо наш шлях у гільйошуванні, і я впевнена, що ви зможете створити щось неймовірне!

4. Засвоєння нового матеріалу.

Керівник гуртка: Сьогодні ми заглибимося у технологію гільйошування, яка має багатий історичний контекст і використовувалася в мистецтві та дизайні протягом століть.

Що таке гільйошування? Гільйошування – це техніка виготовлення візерунків за допомогою випалювання спеціальним пристроєм, який пропалює (прорізає) матеріал (папір, картон або тканину). Ця техніка дозволяє створювати елегантні візерунки, які часто використовуються у графічному дизайні та ювелірних виробках [44].

Гільйошування своїми коренями сягає глибин 18 століття, коли його почали використовувати для прикрашення документів, банкнот і ювелірних

виробів. У той час ця техніка була важливим елементом у створенні безпечних документів, оскільки значно ускладнювала їх підробку.

Давайте розглянемо, що нам знадобиться для роботи (*демонстрування інструментів*).

Рис. 2.10. Інструменти і пристрої для гільйонування

Ось наші основні інструменти: електровипалювач, шаблони та різноманітні матеріали (папір, картон, тканина). Кожен з цих інструментів має своє призначення (*демонстрація роботи*):

- електровипалювач – основний інструмент для гільйонування, який нагрівається і використовується для прорізання (пропалювання) матеріалу;
- шаблони – використовуються для створення різноманітних візерунків і можуть виготовлятися з картону або фольги;
- матеріали: папір, картон, тканина.

5. Практична робота.

Алгоритм виконання роботи:

1. Підготуйте малюнок майбутнього виробу на кальці або пергаментному папері; підготуйте необхідні матеріали (тканину) (рис. 2.11).

Рис. 2.11. Малюнок виробу та матеріали, необхідні для роботи

2. Підготуйте деталі (елементи) майбутньої композиції, попередньо вирізавши їх із клаптиків тканини (рис. 2.12).

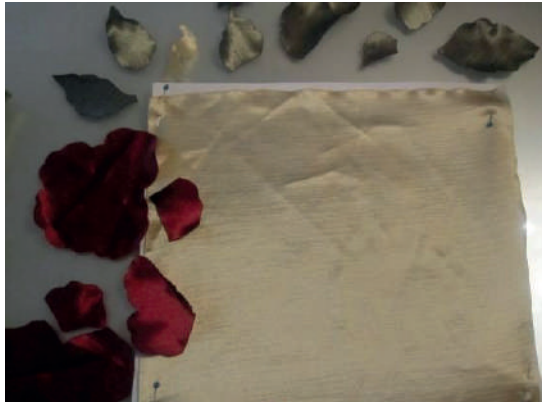

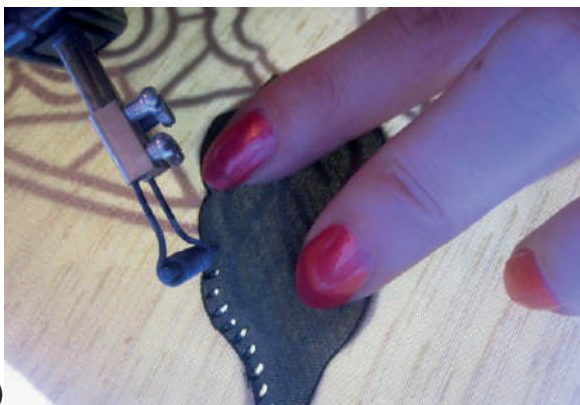
Рис. 2.12. Деталі (елементи) майбутнього виробу

3. Розкладіть вирізані деталі (елементи) на основі, створивши цікаву композицію (наприклад, букет) (рис. 2.13).

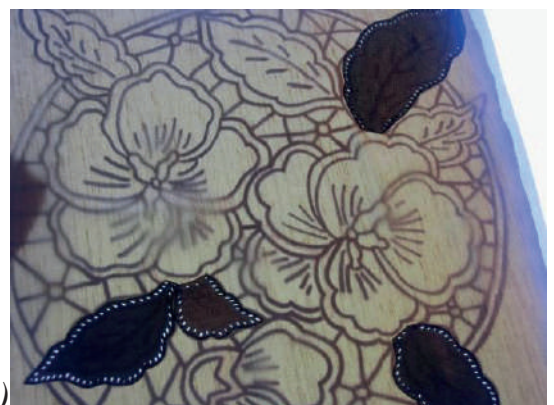

Рис. 2.13. Формування композиції майбутнього виробу

4. За допомогою електровипалювача закріпіть деталі на основі окремими точками (уколами голкою) у центрі або по краях (кожну деталь окремо). Закріпивши деталі, припаліть їх точками по краях, щільно притискаючи пальцями лівої руки (рис. 2.14).

1)

2)

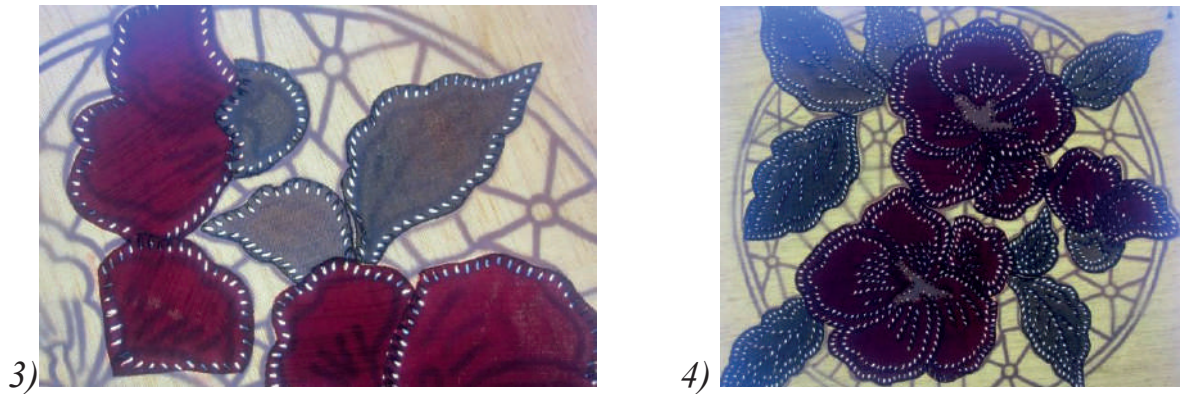

Рис. 2.14. Послідовність закріплення деталей (елементів) виробу

5. Отримавши композицію або орнамент, приступайте до виконання елементів декору. Одним з таких елементів, характерним для гільйошування, є обколювання наскрізними точками контурів деталей, що забезпечує легкість малюнка, його ажурність.

6. Відступивши приблизно 0,5–1 мм від краю контуру деталі, повільно та акуратно припікайте точки на відстані 1–1,5 мм одна від одної. Точки повинні бути круглими, як маленькі кружечки. Так пройдіть по всьому контуру. Деталі не повинні відшаровуватися, відставати від основи (рис. 2.15).

Рис. 2.15. Обколювання наскрізними точками контурів деталей

Готовий виріб (серветка) зображено на рис. 2.16.

Рис. 2.16. Серветка, виготовлена технікою гільйошування

6. Закріплення навчальних відомостей.

Керівник гуртка: Давайте закріпимо наші знання про гільйонування та базові прийоми роботи. Пам'ятаєте, що ми вивчали на занятті? Які інструменти ми використовували для гільйонування? *(Чекає на відповіді учнів).*

Керівник гуртка: Давайте згадаємо, які прийоми ми вивчили. Хто може назвати хоча б один базовий прийом роботи з гільйонуванням? *(Слухає учнів).*

(Далі керівник гуртка здійснює обговорення результатів практичної роботи учнів, акцентуючи увагу на можливих помилках).

7. Підсумки заняття.

Керівник гуртка: Отже, сьогодні ми ознайомилися з базовими операціями гільйонування, навчилися здійснювати підготовку матеріалів, створювати композицію майбутнього виробу, виконувати найпростіші прийоми закріплення елементів виробу на основі.

8. Домашнє завдання.

Керівник гуртка. Пропоную домашнє завдання, яке допоможе вам ще більше удосконалити свої вміння і навички. Ваше завдання – створити власний проєкт, використовуючи техніку гільйонування. Ви можете вибрати один з варіантів:

1) *листівка.* Створіть унікальну листівку для будь-якої події – дня народження, свята або просто для друга. Використовуйте різні візерунки та кольори.

2) *декоративний елемент.* Зробіть декоративний елемент для вашого інтер'єру, наприклад, рамку для фотографії або підставку для ручок.

3) *аксесуар.* Спробуйте створити аксесуар, наприклад, брошку або елемент декору для одягу.

2.5. Організація педагогічного контролю у процесі навчання учнів технології гільйотування

Невід'мною частиною освітнього процесу є педагогічний контроль. Згідно означення, педагогічний контроль – це співвідношення досягнутих результатів із запланованими цілями навчання [38]. Від його правильної організації великою мірою залежить ефективність управління навчально-виховним процесом та його якість [43].

Перевірка знань учнів має надавати відомості не лише про правильність (неправильність) кінцевого результату проведеної діяльності, але про саму навчальну діяльність. Правильно організований контроль навчальної діяльності здобувачів освіти дає змогу вчителю оцінювати отримані ними знання, вміння та навички, своєчасно надати потрібну допомогу та досягти поставленої мети навчання [13]. Все це у комплексі забезпечує оптимальні умови для інтенсифікації освітнього процесу, удосконалення пізнавальних можливостей учнів та підвищення рівня самостійної роботи на заняттях.

Початковим етапом педагогічного контролю є спостереження та перевірка, в ході яких виявляється і вимірюється той навчальний матеріал, який належить проконтролювати. Внаслідок спостереження та перевірки накопичується первинна інформація, яка піддається аналізу-синтезу, порівнянню. При цьому виявляється її зміст та значення, проводиться оцінка з погляду завдань педагогічного контролю. Результати оцінки отримують зовнішній або внутрішній вираз, словесний коментар. Надалі, виходячи зі змісту та значення, ця інформація стає своєрідним сигналом для продовження педагогічного процесу або внесення до нього певних коректив. Все залежить від того, чи відповідають результати оцінки раніше наміченим навчально-виховним завданням, чи відрізняються від них [19].

Основна мета педагогічного контролю полягає у виявленні навчальних досягнень здобувачів освіти, окресленні шляхів удосконалення, поглиблення знань й умінь. Ця мета насамперед пов'язана з визначенням якості засвоєння учнями навчального матеріалу – рівня оволодіння знаннями, вміннями і

можливостями, передбачених начальною програмою. По-друге, конкретизація основної мети педагогічного контролю пов'язана з навчанням учнів прийомів взаємоконтролю та самоконтролю, формуванням потреби в самоконтролі та взаємоконтролі. По-третє, ця мета передбачає виховання в учнів таких якостей особистості, як відповідальність за виконану роботу, ініціативність [35].

Реалізація мети педагогічного контролю передбачає виконання таких функцій: контролюючої, навчальної, діагностичної, розвиваючої, виховної [38].

Контролююча функція педагогічного контролю полягає у виявленні стану знань та вмінь учнів (зокрема з технології гільйошування), рівня їх розумового розвитку; у вивченні ступеня засвоєння прийомів пізнавальної діяльності, навичок раціональної навчальної роботи. За допомогою контролю визначається вихідний рівень підготовки учнів для подальшого оволодіння знаннями, вміннями та навичками, вивчається глибина та обсяг їх засвоєння, порівнюються плановані результати навчання з фактичними здобутками учнів, встановлюється ефективність використовуваних учителем методів, форм та засобів навчання [38].

Навчальна функція контролю полягає у вдосконаленні знань та умінь здобувачів освіти, їх систематизації. У процесі перевірки учні перевіряють та закріплюють вивчений матеріал, відтворюють не лише раніше засвоєні відомості, а й застосовують знання та вміння у новій ситуації. Перевірка допомагає учням виділити основне у вивченому матеріалі, зробити свої знання і вміння більш глибокими і точними.

Суть діагностичної функції контролю полягає в отриманні відомостей про помилки, недоліки та прогалини у знаннях і вміннях учнів, а також про кількість і специфіку помилок. Одержані відомості допомагають вчителю обрати найбільш ефективний дидактичний інструментарій, а також окреслити напрямок подальшого вдосконалення змісту методів та засобів навчальної діяльності [38].

Розвиваюча функція педагогічного контролю полягає у стимулюванні пізнавальної активності учнів, у розвитку їх творчих здібностей. Контроль має

виняткові можливості для розвитку учнів. У процесі контролю розвиваються мова, пам'ять, увага, уява, воля та мислення здобувачів світи. Контроль впливає на розвиток і прояв таких якостей особистості, як здібності, схильності, інтереси, потреби.

Виховна функція педагогічного контролю полягає у вихованні в учнів відповідального ставлення до навчання та своїх обов'язків, а також акуратності, чесності, толерантності тощо.

У навчальному процесі функції педагогічного контролю проявляються різною мірою та в різних поєднаннях.

Процес контролю знань й умінь учнів пов'язаний з оцінюванням та оцінкою. Необхідно розрізняти ці поняття. Оцінювання – це процес, дія (діяльність), що здійснюється людиною. Оцінка постає як результат цього процесу (результат дії), як його умовно-формальний вираз [22].

Для вчителя оцінка є результатом обробки інформації, що надходить до нього під час зворотнього зв'язку у системі вчитель – учень. Здійснюючи обробку цієї інформації, педагог виставляє учневі оцінку, яка є кількісним виразом процесу оцінювання. Оцінка фіксується у документах, відображаючи фактичний рівень навчальних досягнень учня.

У практиці закладів загальної середньої освіти використовуються різні види педагогічного контролю, які сприяють оцінці навчальних досягнень учнів, їхнього прогресу та ефективності освітнього процесу в цілому. Серед них необхідно виокремити поточний, проміжний та підсумковий контроль [35].

У процесі поточного контролю здійснюється регулярна перевірка знань і умінь учнів, що включає усні відповіді, тестування, контрольні роботи, письмові завдання та ін. Проміжний контроль здійснюється в середині навчального періоду, щоб оцінити досягнення учнів за певний етап навчання. Проміжний контроль передбачає проведення піврічних контрольних робіт, тестування з певних тем чи модулів початкової програми.

Підсумковий контроль проводиться наприкінці навчального року або семестру для оцінки загальних (підсумкових) досягнень учнів.

Однією з форм проведення педагогічного контролю є тестування, що дозволяє швидко й об'єктивно оцінити рівень навчальних досягнень учнів з певної теми (розділу) навчальної програми [23].

Тести дозволяють визначити, наскільки глибоко учні засвоїли навчальний матеріал. Регулярне тестування допомагає вчителям відстежувати прогрес учнів й оперативно коригувати методи викладання, якщо це необхідно. Тестування сприяє розвитку самостійності учнів, оскільки вони повинні ретельно готуватися до перевірок, аналізувати власний рівень підготовки та працювати над його підвищенням [23; 24].

Серед переваг педагогічного тестування необхідно виокремити [16; 23; 24]:

- об'єктивність, оскільки тести дозволяють зменшити суб'єктивність оцінювання, адже оцінка базується на чітких критеріях;
- швидкість – результати тестування можуть бути отримані швидко, що дозволяє вчителям оперативно реагувати на потреби учнів;
- зворотний зв'язок: учні отримують оперативну інформацію про рівень своїх знань, що допомагає усвідомити свої успіхи та недоліки у навчанні.

Педагогічне тестування передбачає використання тестових завдань різної форми [16; 24]:

- закрита форма: учні обирають правильну відповідь з декількох запропонованих варіантів. Цей формат зручний для швидкого та об'єктивного оцінювання;
- відкрита форма – вимагає від учнів написання розгорнутої відповіді, що дозволяє перевірити не лише знання, а й вміння аргументувати та висловлювати свої думки.

У межах магістерської роботи нами розроблено комплект тестових завдань, використання яких забезпечить ефективну перевірку рівня знань й умінь учнів з технології гілйюшування. Тестові завдання представлені у різних форматах: передбачають вибір однієї чи декількох правильних відповідей з переліку можливих, розташування відповідей у правильній послідовності, знаходження логічної відповідності між елементами множин (відповідями), а

також формулювання власної відповіді на поставлене питання (тестові завдання відкритого типу).

Наведемо приклади тестових завдань:

1. Що таке гільйошування?

- а) техніка малювання аквареллю;
- б) техніка виготовлення візерунків за допомогою гарячої голки;
- в) метод створення скульптур;
- г) технологія цифрового друку.

(правильна відповідь: б).

2. Які інструменти використовуються в гільйошуванні?

- а) випалювач;
- б) пензель;
- в) шаблони;
- г) ніж.

(правильні відповіді: а, в).

3. Розташуйте етапи гільйошування у правильній послідовності:

- 1) нагріти голку;
- 2) закріпити шаблон на матеріалі;
- 3) прорізати візерунок;
- 4) оцінити результат.

(правильна послідовність: 2, 1, 3, 4).

4. Які основні матеріали використовуються в гільйошуванні?

(правильна відповідь: папір, картон, тканина).

5. У гільйошуванні використовуються шаблони, які можуть бути виготовлені з _____.

(правильна відповідь: картону, фольги).

6. Що таке шаблон у гільйошуванні?

- а) основний інструмент для роботи;
- б) візерунок, який використовується як основа;

- в) матеріал, на якому виконується робота;
- г) метод контролю точності.

(правильна відповідь: б).

7. Який матеріал є найпопулярнішим для гільйосування?

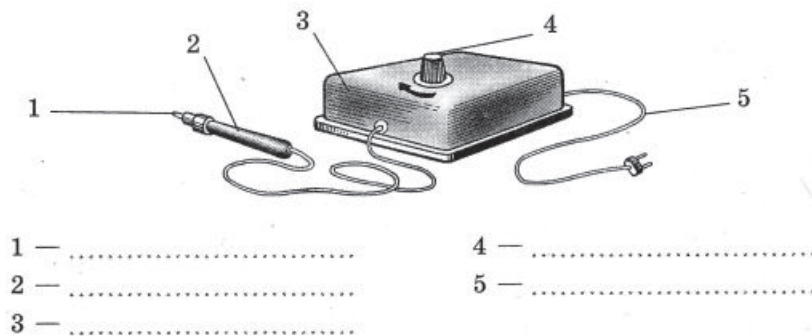
(правильна відповідь: синтетичні тканини).

8. Які з наведених етапів є частиною процесу гільйосування?

- а) нагрівання голки;
- б) створення шаблону;
- в) вибір кольору фарби;
- г) прорізання візерунка.

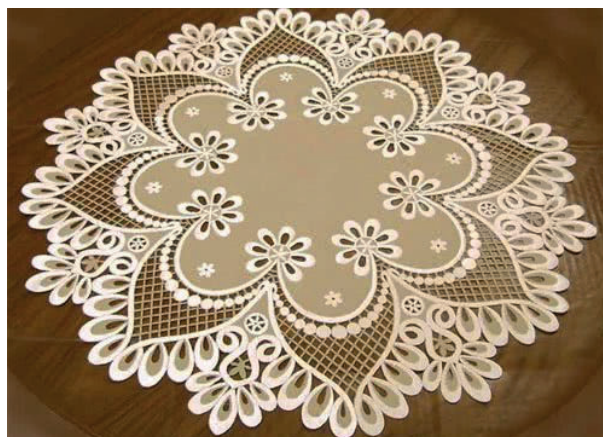
(правильні відповіді: а, б, г).

9. Запишіть назви основних частин випалювача:

(правильні відповіді: 1 – голка; 2 – рукоятка; 3 – корпус; 4 – регулятор температури; 5 – шнур живлення).

10. Опишіть послідовність виготовлення серветки технікою гільйосування:

ВИСНОВКИ

Успішне розв'язання завдань магістерської роботи уможливило такі висновки:

1. Досліджено роль мистецтва гільйошування у трудовому та естетичному вихованні школярів.

Гільйошування – це ручна техніка випалювання на тканині фігурних отворів, що імітують прорізне мереживо, а також спосіб створення багат шарових аплікацій припаюванням одного шару текстилю до іншого.

Високий виховний потенціал мистецтва гільйошування закладений в його сутності, яка спирається на основи народної творчості й поєднує естетичні елементи з сучасними технологіями і ручною працею. Уроки з гільйошування дозволяють активніше використовувати різноманітність природи в системі естетичного виховання, сприяють розвитку здібностей до зорового сприйняття навколишньої дійсності. Робота над декоративними образами вимагає від учнів уміння споглядати, широкого мислення та здатності до ототожнення. У процесі навчання учні формують здатність «відчувати» матеріал, його естетичні та технологічні властивості, що є важливим для розвитку художнього сприйняття дійсності.

2. Наведено загальні відомості про інструменти та пристрої для гільйошування.

Техніка гільйошування вимагає спеціальних інструментів і пристроїв. Основним інструментом для гільйошування є випалювач, що використовується для створення візерунків шляхом випалу матеріалу. Крім того використовуються допоміжні інструменти і матеріали: металева фольга, картон, наждачний папір, шаблони, ножиці, металева лінійка, олівець, фломастери, калька, копіювальний папір, прасувальна дошка, праска, витяжка.

3. Розкрито вимоги до вибору та підготовки матеріалів для гільйошування.

Основним матеріалом для гільйошування є синтетичні тканини: капрон, нейлон, поліестр, трикотин, кримплен, штучний шовк. Не використовують для гільйошування натуральні тканини (бавовняні, вовняні та ін.), позаяк вони добре

горять, а не плавляться. Головна вимога – матеріал для випалювання повинен бути чистим і добре відпрасованим. Тканина для гільйошування повинна легко різатися голкою випалювального приладу, а не тягнутися за нею.

4. Розроблено методичні рекомендації щодо засвоєння основних прийомів гільйошування, зокрема щодо створення робочого малюнка, випалювання візерунків, випалювання за шаблоном, декорування виробу, створення одношарових виробів з прорізним малюнком, виконання багат шарових виробів із плоскою аплікацією, виконання монограм.

5. Висвітлено особливості організації навчальних приміщень для занять з гільйошування.

Правильна організація навчального приміщення для гільйошування є ключовою для безпечного та ефективного навчання учнів. При розміщенні робочих столів необхідно враховувати напрям денного світла та штучного освітлення, щоб робочі місця були освітлені з лівої сторони та зверху. Кожен робочий стіл має бути укомплектований лампою для місцевого освітлення. Також потрібно мати праску та дошку для прасування. Важливе значення має художнє оформлення навчального кабінету. У навчальному кабінеті мають бути розміщені: плакати з кольорознавства; репродукції та ілюстрації панно, картин художників тощо; зразки виробів, виконані у техніці гільйошування; малюнки на кальці, ескізи виробів; шаблони; наочні посібники; дидактичний матеріал; інструкції з техніки безпеки та ін.

6. Розкрито особливості навчання учнів мистецтву гільйошування у процесі гурткової роботи.

Займатися у гуртку можуть учні різного віку від 10 до 18 років. При цьому вони не повинні обов'язково володіти необхідними навичками чи здібностями. Мистецтво гільйошування вимагає акуратності у роботі, точності виконання малюнка, розвиненої уяви та художнього смаку. Важливо, щоб робота не зводилася до виконання технічних зразків, а націлювала учнів на виготовлення корисних і красивих речей, необхідних у побуті та житті людини. Керівник гуртка повинен стежити, щоб учні не захоплювалися тривалою роботою,

оскільки при випалюванні синтетичні тканини виділяють неприємний запах і чад. Відтак потрібне періодичне провітрювання навчального приміщення. Крім цього, не рекомендується займатися цим видом творчості учням, які страждають на астму або алергічні захворювання.

7. Розроблено авторську навчальну програму гуртка гільйошування.

Програмою гуртка передбачено створення виробів для оздоблення побуту, інтер'єру, одягу (комірці, жабо, шарфи, декоративні хусточки, серветки, скатертини, панно, сувеніри, елементи одягу тощо).

Програма гуртка розрахована на 1 рік навчання. У процесі 1-го півріччя учні повинні опанувати такі вміння: виготовляти прості шаблони; виконувати нескладні прийоми випалювання (обколювання, нарізні точки, «крапельки», «намистинки»); обробляти краї виробу мереживом; використовувати накладні елементи для оформлення двошарового виробу. У процесі 2-го півріччя навчання у гуртку учні повинні опанувати такі вміння: виконувати багатошаровий виріб із застосуванням різних тонів тканини; самостійно складати композицію; виконувати мініатюрні панно, сувеніри, рушники, декоративні квіти, монограми. Наприкінці навчального року рекомендується організувати у школі звітну виставку найкращих учнівських виробів.

8. Запропоновано орієнтовний план-конспект гурткового заняття на тему: «Ознайомлення з технологією гільйошування. Формування базових прийомів роботи з інструментами та матеріалами».

9. Розкрито особливості організації педагогічного контролю у процесі навчання учнів технології гільйошування. Розроблено комплект тестових завдань, використання яких забезпечить ефективну перевірку рівня знань й умінь учнів з технології гільйошування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонович Є.А., Захарчук-Чугай Р.В., Станкевич М.Є. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів : Світ, 1993. 272 с.
2. Бутник-Сіверський Б.С. Українське народне мистецтво. Київ : Наукова думка, 1990.
3. Вишневський О. Сучасне українське виховання : Педагогічні нариси. Львів: обласне пед. т-во ім. Г. Ващенко, 1996. 236 с.
4. Громова І.А. Гурткова робота в навчальному процесі. Харків: Освіта, 2017. 180 с.
5. Гула Л.П., Жоголь Л.Є. Прикрась свій дім : підручник. Київ : Техніка, 1990.
6. Даниленко М.В., Даниленко Л.І. Позашкільна і позакласна виховна робота. Київ: Освіта, 2006. 245 с.
7. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібн. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
8. Довідник учителя трудового навчання та креслення в запитаннях та відповідях / упоряд. С.М. Дітленко, Б.М. Терещук, Н.Б. Лосина. Харків: Веста, вид-во «Ранок», 2006. 608 с.
9. Зязюн І.А. Естетичне виховання – важливіший із складників загальнодержавної культурної політики. Рідна школа. 1994. № 1. С. 2–8.
10. Кара-Васильєва Т.В., Чегусова З.А. Декоративне мистецтво України ХХ ст.: У пошуках «великого стилю». Київ: Либідь, 2005. 280 с.
11. Коберник О. Проектування на уроках трудового навчання. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2001. №4. С. 12–14.
12. Кобрій О.М., Чепіль М.М. Методика позаурочної діяльності : навч. посібн. для студ. пед. навч. закладів. Дрогобич: Відродження, 1999. 150 с.
13. Ковальчук Г.О. Активізація навчання в освіті. Київ: Знання, 1999. 128 с.
14. Кравченко Т.М. Методика організації гурткової роботи в школі. Київ: Академія, 2015. 200 с.
15. Крюковська Л.М. Гурткова робота і розвиток пізнавальних інтересів школярів. *Педагогіка і психологія*. 1994. №11. С. 58–60.

16. Кухар Л.О., Сергієнко В.П. Конструювання тестів. Курс лекцій: навч. посіб. Луцьк, 2010. 182 с.
17. Максименко С.Д., Максименко К.С., Папуча М.В. Психологія особистості: підруч. Київ: КММ, 2007. 295 с.
18. Мачача Т.С., Титаренко В.П., Гаврилюк Г.М. Трудове навчання (для дівчат): підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закладів. Харків: Сиція, 2016. 224 с.
19. Михайліченко М.В., Рудик Я.М. Освітні технології: навч. посіб. Київ: ЦП «Компринт», 2016. 583 с.
20. Оршанський Л.В. Золота скриня. Українські художні ремесла: практ. посіб. / Л.В. Оршанський, Л.В. Савка, П.А. Зубрицький та ін.; укл. Б.М. Терещук. Чернівці: Вид. дім «Букрек», 2007. 176 с.
21. Оршанський Л.В. Художньо-трудова підготовка майбутніх учителів трудового навчання: монографія. Дрогобич: Швидко Друк, 2008. 278 с.
22. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О.М. Пєхота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська; заг. ред. О.М. Пєхоти. Київ: А.С.К., 2003. 255 с.
23. Палій Л.В. Тестування в навчальному процесі. *Шлях освіти*. 2001. № 2. С. 36–37.
24. Паращенко Л.І., Леонський В.Д., Леонська Г.І. Тестові технології у навчальному закладі: метод. пос. Київ: «Майстерня книги», 2006. 217 с.
25. Педагогічні технології: навч. пос. / О.С. Падалка, А.М. Нісімчук, О.Т. Шпак. Київ: Вид. центр «Просвіта», 2000. 368 с.
26. Пискун О.М. Художнє конструювання як вид навчально-творчої діяльності. *Вісник Чернігівського держ. пед. ун-ту ім. Т.Г. Шевченка*. Чернігів: ЧДПУ, 2007. Вип 45. С. 169–173.
27. Розвиток технічної творчості учнів в процесі позакласної роботи / за ред. В.Ю. Заболотного. Київ, 1991. 212 с.
28. Сиротинко Г.О. Сучасний урок, інтерактивні методи навчання. Харків: Основа, 2003. 80 с.
29. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості: підруч. Київ: Міленіум, 2006. 344 с.

- 30.Сліпчишин Л.В. Методичні засади впровадження сучасних підходів у роботу гуртків посібник. Львів: СПОЛОМ, 2015. 116 с.
- 31.Тимків Б.М., Кавас К.М. Основи композиції в декоративно-ужитковому мистецтві. Львів, 1996.
- 32.Титаренко В. Трудові, морально-побутові та художньо-естетичні традиції в становленні особистості школяра. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2011. № 2. С. 31–35.
- 33.Тищенко О.Р. Декоративно-прикладне мистецтво. *Історія декоративного мистецтва України*. Київ, 1992. С. 27–39.
- 34.Туриніна О.Л. Психологія творчості: навч. посіб. Київ: МАУП, 2007. 160 с.
- 35.Тхоржевський Д.О. Методика трудового і професійного навчання та викладання загальнотехнічних дисциплін: навч. посіб. Київ: Вища школа, 1992. 334 с.
- 36.Українська природа : метод. посіб. / За заг. ред. Кононенка П.П. Київ : Міленіум, 2004. 342 с.
- 37.Українське мистецтво в полікультурному просторі: навч. посіб. / за ред. О.П. Рудницької. Київ: ЕксОб, 2000. 208 с.
- 38.Фіцула М.М. Педагогіка: навч. посібник. Київ: Вид. «Академія», 2010. 544 с.
- 39.Шандалаєва Т.А. Гільйонування : зб. автор. програм твор. об'єднань позашк. навч. закл. Київ, 2013.
- 40.Шарамова В. Нетрадиційні уроки. Тернопіль: Підручники і посібники, 2003. 160 с.
- 41.Шевченко Г.П. Взаємодія мистецтв в естетичному вихованні підлітків. Київ: Знання, 1981. 48 с.
- 42.Щербаківський В. М. Українське мистецтво. Київ: Либідь, 1995.
- 43.Ягупов В.В. Педагогіка: навч. посіб. Київ: Либідь, 2002. 560 с.
- 44.Ялова С.В. Організація та методика навчання школярів технології гільйонування. *Народне мистецтво Бойківщини: історія та сучасність*: зб. матер. IV Всеукр. наук.-практ. конф. Дрогобич – Нагуєвичі, 2025. С. 118–121.

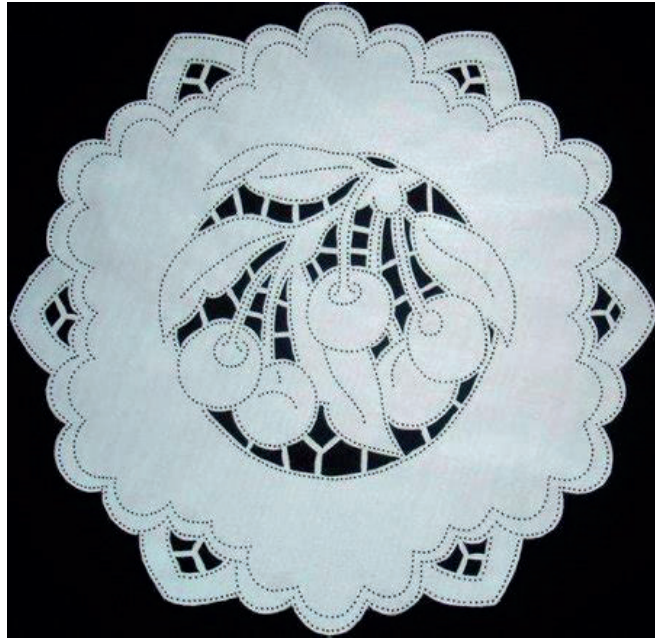
ДОДАТКИ

Зразки об'єктів праці учнів, створені у техніці гільйоншування

Зразки серветок під вазони

Зразки підставок під горнятка

Зразки кухонних серветок

Зразки накладних комірців

